

Динаміка сучасного українського іменника потребує фронтального дослідження, оскільки дуже важливо виявити причини й тенденції, що зумовлюють динаміку особових імен на різних хронологічних зрізах, що й становитиме перспективу наших подальших досліджень.

Аннотація. В статті представлена об'єктивна характеристика жіночого антропонімікона міста Волноваха за період з 1980-х по 2018-е гг. Прослідована динаміка антропонімікона, проведено порівняльний аналіз виділених періодів. Визначено найбільш поширені жіночі імена в г. Волноваха Донецької області впродовж сорока років.

Ключові слова: антропонім, найбільш поширені жіночі імена, широкопоширені імена, малопоширені імена.

Abstract: The article provides a general description of the female noun of city in the Volnovaha for the period from 1980 to 2018. The dynamics of the anthroponymy, a comparative analysis of the extracted periods are retraced. Detected most common female names in Volnovaha of the Donetsk region over a forty years.

Keywords: anthroponym, frequency, female names, frequency names, widely used names, rarely used names, single names.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Свистун Н. Динаміка антропонімікону м. Тернополя у XIX-XX ст.: дис. на здобуття наук ступеня канд. філол. наук. – Тернопіль, 2006. – 249 с.
2. Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття. – Ужгород: УжДУ, 2008. – 672 с.
3. Блажчук Ю.І. Антропонімія Уманщини XVII – початку XXI ст. – Умань, 2008. – 301 с.
4. Буга Т.В. Динаміка особових імен Центральної Донеччини (кінець XX – початок XXI ст.): монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – 326 с.
5. Кравченко Л.О. Українська ономастика: антропоніміка. – Київ: Знання, 2014. – 239 с.
6. Белей Л. Українські імена колись і тепер. – Київ: Темпора, 2010. – 126 с.
7. Черноус О.В. Динамічні процеси в жіночому іменнику м. Кіровограда 20–40-х років XX століття. Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 269–272.

УДК 004:378.041.91.322-057.87

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНІЙ І САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ

О. С. Шаповалова, О. В. Чоботар

Анотація. В статті розглядаються шляхи оптимізації використання інформаційних технологій в аудиторній та самостійній роботі студентів. Запропонована авторська класифікація актуальних інформаційних засобів і ряд принципів впровадження цих засобів у навчальний процес. Описано ряд кроків щодо здійснення загального процесу інформатизації.

Ключові слова: оптимізація, ефективність, інформаційні технології, інформатизація, принцип.

Постановка проблеми. Світовий технічний прогрес, нові інформаційні можливості та глобалізація освітнього простору викликають безперервне оновлення вимог до майбутніх фахівців. Зокрема, перед студентами сьогодні постає завдання оволодіти певним необхідним і достатнім комплексом актуальних знань і навичок, до яких неодмінно належать і такі, котрі донедавна ще взагалі не існували. Це завдання пов'язане з динамічністю сучасного змісту навчання, його перманентним оновленням і пошуком доцільних обсягів і змісту освіти, тобто з проблемою виявлення оптимальної міри засобів, зусиль і витрат часу на досягнення цілей навчання у кожному окремому випадку навчальної діяльності викладачів та учбової діяльності студентів. Ця проблема потребує перманентного наукового обґрунтування та визначення можливих шляхів її вирішення у конкретних умовах освітнього процесу. У даній статті ми розглянемо цю проблему під кутом зору дослідження можливих шляхів оптимальної організації використання освітніх

можливостей інформаційних технологій в умовах вищих навчальних закладів, зокрема, лінгвістичного спрямування.

Найавне на даний момент часу різноманіття навчальних інформаційних технологій (ІТ) відкриває перед викладачами і студентами широкі освітні можливості. Проте для ефективного введення ІТ у навчальний процес потрібно попередньо виконати велику дослідницьку роботу: вивчити специфіку, переваги та недоліки кожної групи ІТ, дослідити досвід їх використання українськими та зарубіжними педагогами, визначити правові та оцінити матеріальні можливості їх оптимального використання тощо. При цьому оптимальність використання ІТ слід визначати за двома традиційними критеріями: *максимально можливий результат* використання ІТ при *мінімально необхідних витратах* засобів, зусиль і часу на цю діяльність.

Провідним сучасним засобом ІТ визнано Інтернет, який використовується, насамперед, для забезпечення спілкування та обміну інформацією, у тому числі й науковою. Інтернет став у наші дні звичним майже для всіх верств населення нашої країни, що є важливою умовою ефективного використання цього та інших засобів інформаційних технологій в системі освіти. Зокрема, дослідження свідчать, що в Україні кількість Інтернет-користувачів зростає від 0,72 % у 2000 році до 45 % у 2010 році [1]. У 2017 році кількість користувачів Інтернету склала вже 63 % дорослого населення країни [2]. Визначено також, що найпоширенішим технічним засобом серед користувачів Інтернету є мобільний телефон. Високого розвитку досягла загалом вся інфраструктура поширення інформаційних технологій, що дозволило З. Сейдаметовій дійти висновку, що «загальнонаціональні ресурси ІТ-інфраструктури цілком достатні для застосування нових технологій в освіті» [1].

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню використання інформаційних технологій у навчальному процесі ВНЗ присвячують свої роботи українські педагоги і вчені Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Євсюкова, І. Козубовська, Н. Андрющенко, Н. Глуховська, В. Биков, О. Богучарова. Проблеми впровадження ІТ в освітню сферу досліджують також Л. Грущенко, М. Жалдак, О. Мусійовська та ін. Позаяк питання, пов'язані з практичним використанням ІТ і, відповідно, з оптимізацією цього процесу у вищих навчальних закладах належать до компетенції викладачів, то саме від їхньої компетентності та ініціативності залежить досягнення бажаного оптимального рівня освіти. Про питання підготовки та компетенцію викладачів можна дізнатися, зокрема, з робіт Р. Вернидуба, Ю. Завалевського, І. Козубовської та ін.

Метою статті є окреслити переваги оптимального використання ІТ у навчальному процесі ВНЗ, презентувати класифікацію ІТ та дослідити принципи їх оптимального застосування.

В освітньому процесі вищого навчального закладу під терміном «інформаційна технологія навчання» слід розуміти педагогічну технологію, в якій використовується певне програмне й апаратне забезпечення та певні мультимедійні матеріали для роботи з навчальною інформацією [3, с. 60]. Такі педагогічні технології є основними інструментами «інформатизації освіти», яку Л. Євсюкова визначає як «сукупність організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних та телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу» [3, с. 59].

Основною метою використання ІТ у ВНЗ є підвищення ефективності навчання, а саме отримання бажаних освітніх результатів у визначений період часу. При цьому процес навчання не повинен забирати надмірно багато зусиль. Тобто ІТ покликані оптимізувати роботу викладача і студента, а також відкрити можливості раціоналізації освітньої й наукової діяльності. Комунікаційні технології дають можливість навчального спілкування на відстані, що дозволяє людям в умовах обмеженої мобільності отримати повноцінну

дистанційну освіту, що є важливою передумовою для реалізації ідеї «навчання протягом усього життя».

Введення ІТ у навчальний процес сприяє розвитку самостійності, кмітливості, розвиває вміння планувати свій час і роботу. Завдяки презентаційним навчальним мультимедіа вивільняється час для ґрунтовнішого обговорення теми і для детального аналізу суттєвих питань. Розглядаючи варіанти взаємодії суб'єктів навчального процесу, Р. Гуревич і М. Кадемія виділяють такі дидактичні властивості ІТ: інформаційне обслуговування викладачів і студентів, обробка інформації, діалоговий обмін інформацією в освітньому середовищі та організація колективних форм спілкування за допомогою теле- і відеоконференцій [4]. Р. Вернидуб додає до функцій ІТ автоматизоване навчання й контроль, моделювання явищ і процесів та адміністрування навчального процесу [5].

Досліджуючи використання інформаційних технологій у навчанні, слід виходити з певної *класифікації* ІТ. Класифікація, якої дотримуємося ми, сформована відповідно до цільового призначення навчальних технологій. Для ілюстрації певного матеріалу з метою його кращого сприйняття та усвідомлення використовують *змістові* ІТ. До них належать навчальні відео (скрінкасти та подкасти), презентації Power Point, Вікіпедія, наукові Інтернет-сайти, електронні книги та електронні статті. До *комунікаційних* ІТ відносять програми мобільної або комп'ютерної мереж зв'язку, які слугують для підтримки інформаційного контакту між викладачем і студентами, а також між самими студентами. Сюди належать, зокрема, програми та мобільні додатки (Skype, Facebook, WhatsApp, Viber), електронна пошта, відео-конференції, блоги, форуми, чати. Для зберігання навчальних посібників та наукових робіт існують *технології зберігання інформації*. До них відносяться веб-портфоліо, віртуальні сховища електронної інформації та мультимедіа (Вікі-сховище), хмарні сховища (Google Drive, Dropbox, SkyDrive). До категорії ІТ *голосування і контролю знань* належать електронна система голосування Slicker та електронні тести (Google форми, Quizlet, SAT, Тезаурус. Навчальні платформи (Moodle, Blackboard) та онлайн-курси поєднують в собі кілька функціональних груп ІТ.

Ефективність кожної групи інформаційних технологій має постійно вивчатися викладачем і застосовуватися відповідно до специфіки його предмета, змісту та можливостей віртуального або мультимедіального середовища [4]. Вибір ІТ для використання може здійснюватися за системою принципів педагогічного процесу, запропонованої Е. Г. Скибицьким [6]. На основі методологічних принципів педагогічного процесу дистанційного навчання Е. Г. Скибицького можна оптимізувати навчання відповідно до традиційної та змішаної форм навчання. Перший блок принципів складають *соціально-педагогічні* принципи (системності, безперервності, професійної спрямованості та ін.), *педагогічні* принципи (розвитку особистості, гуманізації, демократизації та ін.) та *дидактичні* принципи (принципи діяльності, керованості, рефлексії, самоорганізації тощо). Ця своєрідна підсистема принципів відображає взаємодію процесів виховання, навчання та їх цілей. Другий блок безпосередньо стосується принципів використання навчальних інформаційних технологій. Він містить у собі принципи доцільності, особистої ініціативності та опосередкованої взаємодії, проектування навчальної діяльності, самостійності засвоєння знань, індивідуалізації, гарантування, ергономічності, безперервної інформаційної підтримки технологічності педагогічного процесу та принцип комплексності. За С. Кізім, критеріями ефективності оптимізації використання ІТ є набуття студентом необхідних компетенцій в його спеціальності [7].

Науковий матеріал створюється в електронному форматі і тому Інтернет надає легкий доступ до нього. На сайтах бібліотек можна дізнатися інформацію про запитовані книги. Університети пропонують актуальну інформацію про події студентського життя на своїх (домашніх) Інтернет-сторінках. Лекції збагачуються показом відеоматеріалів, комп'ютерною презентацією та графіками. Завдяки викладеним на навчальних порталах

конспектам лекцій, завдань та супровідних курсів, студент має можливість опрацювати матеріал за власним комп'ютером. Практичні вправи можна не лише передавати через мережу Інтернет, а й виконати безпосередньо онлайн. Запитання можна надсилати викладачеві електронною поштою, а також обговорювати їх на університетських форумах. Комп'ютерні та інші інформаційні технології відкривають перед усіма учасниками освітнього процесу широкі можливості.

Для надання можливості студентам, які мешкають за межами своєї країни, отримати диплом в українському ВНЗ, розробляються програми дистанційного навчання [8]. Дистанційне навчання (ДН) є еквівалентом традиційного навчання, за яким передбачається присутність студента на занятті. Перед українськими викладачами постає завдання модернізувати вищу освіту, зробити її якомога доступнішою для закордонних студентів. Е. Скибицький зауважує, що успішне здійснення навчального процесу ДН залежить від руху інформаційних потоків, динаміка яких залежить від їх форми та змісту [6].

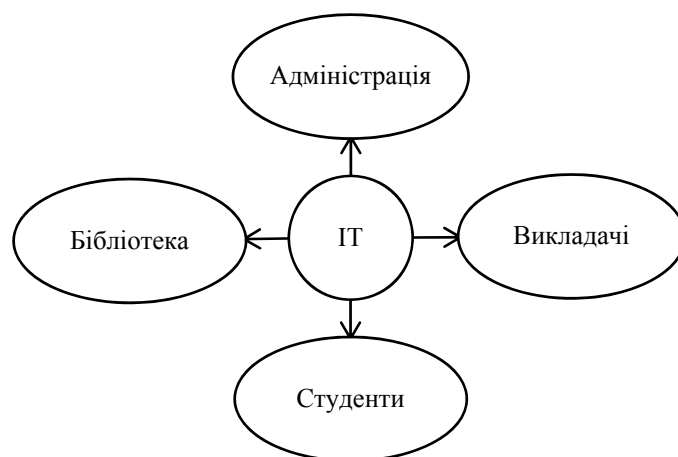

Рисунок 1. Зв'язок суб'єктів навчального процесу, опосередкований ІТ

Існує поділ на *синхронні* та *асинхронні* форми занять. *Синхронні* заняття, наприклад, відеоконференції, передбачають зустріч учасників у визначений час у віртуальній аудиторії. За асинхронних занять учасники мають переваги у виборі індивідуального часу, швидкості та місця навчання. Це, наприклад, текстовий, графічний та/або відеовиклад матеріалу у мережі Інтернет або на дисковому носіїві.

Розглянемо систему складових аспектів навчального процесу, які створюють сприятливі умови для здійснення інформатизації [9]. Перший аспект: *дидактичний підхід*, який охоплює форми занять, зокрема, лекції, практичні та лабораторні заняття, що здійснюються у віртуальному режимі та поєднують роботу з викладачем, індивідуальне та групове навчання. Другий аспект: *технічне забезпечення*, до якого належать синхронні та асинхронні медіаресурси, навчальна платформа і засоби зв'язку та доступу до Інтернету. Третій аспект: організація, підтримка та проведення *навчальної роботи* викладачем і студентами. Четвертий аспект: забезпечення електронним *навчальним матеріалом* (презентації, онлайн-вправи, матеріал у вигляді гіпертексту, освітні портали, онлайн- і телекомунікація).

В результаті одного з наших емпіричних досліджень виявлено, що з 18 викладачів 15 регулярно використовують ІТ. Задіяти більше технологій бажають 11 опитаних та 5 мають потребу більше дізнатися про можливості конкретних інформаційних технологій для навчання лінгвістичних дисциплін і відповідних іноземних мов. Нижче наведена для прикладу діаграма «популярності» деяких сучасних ІТ серед опитаних викладачів.

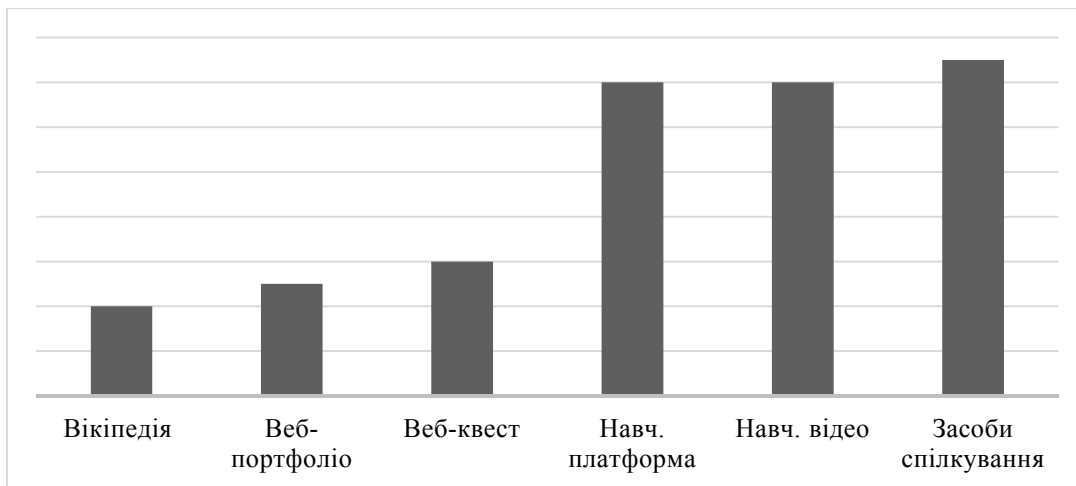

Рисунок 2. Використання ІТ викладачами лінгвістичного ВНЗ

Найчастіше викладачі користуються комунікаційними ІТ (електронними засобами спілкування – 80% опитаних). Навчальні відео використовують у своїй роботі 14 викладачів з 18 опитаних (80%). Стільки ж викладачів користуються навчальними платформами (80%). 6 викладачів ствердно відповіли на питання про застосування веб-квестів у навчальному процесі (35%). Веб-портфоліо мають 5 викладачів з опитаних (28%) та 4 з них використовують Вікіпедію (22%).

Дослідження багатьох педагогів, зокрема С. Кізім, показують, що застосування ІТ «сприяє ефективнішому засвоєнню знань, розвиває в учнів мотивацію до інформаційно-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності, здібність до самостійного ухвалення рішень і включення в різноманітні види творчої діяльності» [7]. В результаті цих досліджень виявлено наступні переваги практичного застосування ІТ: завдяки використанню мультимедійних засобів автори спостерігали зростання самостійності та відповідальності, успішності в навчанні, комп'ютерної культури, розвиток критичного мислення та здатності до прийняття рішень. Навчальні ІТ сприяють кращому розумінню матеріалу, зміцнюють процес навчання, підсилюють пізнавальну діяльність студентів, створюють необхідні умови для саморозвитку та подальшої освіти та формують уміння застосовувати отримані знання у професійній діяльності. Завдяки індивідуалізації студенти мають можливість самостійно і в зручному для них темпі опрацьовувати матеріал. Подача матеріалу збагачується мультимедійними унаочненнями, що сприяє підвищенню мотивації студента. Оптимально вибрані засоби роблять доступним ефективно і точно моделювання вивчених явищ та процесів, а також сприяють результативному проведенню експериментів та застосуванню інших дослідницьких методів.

Для повного здійснення оптимізації використання ІТ необхідна комплексна програма підготовки викладачів вищих навчальних закладів, яка має бути реалізована за підтримки держави та ініціативи викладачів. В Україні можуть бути створені центри коучингу для підвищення кваліфікації та підтримки через телефонний зв'язок, Скайп та електронну пошту. Також сприятимуть оптимізації використання ІТ співробітництво з закордонними університетами-партнерами для обміну досвідом у даній сфері. Спілки та організації викладачів, які зацікавлені в оптимізації освіти за допомогою ІТ, здатні зробити вагомий внесок у сприяння інформатизації. Необхідним є також видавництво журналу, який надаватиме інформацію про сучасні можливості застосування ІТ у вищій освіті. Тему технологій в освіті повинні популяризувати, насамперед, викладачі, котрі ці технології реалізують на практиці, а також університети, зацікавлені у підвищенні своєї конкурентоспроможності серед українських та зарубіжних університетів. На думку С. Атанасяна, підготовку педагогів у ВНЗ доцільно здійснювати «на основі уніфікованого об'єднання в єдине освітнє інформаційне середовище засобів інформатизації навчальної, контрольної-вимірювальної, позанавчальної, науково-методичної та організаційно-

управлінської діяльності, а також інформаційного забезпечення педагогічної практики студентів та роботи з учителями – випускниками ВНЗ» [10].

Висновки. Інформаційні технології та оптимізаційний підхід до їх вибору і використання створюють сприятливі умови для оволодіння професійною кваліфікацією та для розвитку необхідних особистих якостей студента. Комп'ютерна грамотність є невід'ємною складовою вищої освіти фахівця будь-якої галузі науки, виробництва й освіти. Тому система викладання навчальних дисциплін і курсів на основі оптимізованого використання ІТ має краще підготувати студентів до професійної діяльності. Оптимізація навчання з використанням мультимедіа є прогресивним процесом і має перспективи на впровадження. Подальших досліджень потребують питання труднощів у плануванні та здійсненні заходів оптимізації, вивчення умов використання, можливості створення баз даних для інформаційного забезпечення самостійної роботи студентів з навчальним матеріалом тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сейдаметова З., Меджитова Л., Сейтвелієва С. Інфраструктура підтримки освітнього процесу на базі інтегрованих веб-сервісів. – Вища школа, 2012. № 8. – С. 60–71.
2. Kharchenko N. Dynamics of Internet Usage in Ukraine: May 2017 URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=705&page=1&t=12> (дата звернення: 04.10.18).
3. Євсюкова Л. С. Інтерактивні технології навчання: словник-гlossарій. – Вінниця: Планер, 2013. – С. 60.
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Навчання в мережі за допомогою електронних навчальних курсів. Професійно-технічна освіта. - 2007. № 4. – С. 24–27.
5. Вернидуб Р. Інформаційно-освітнє середовище як чинник забезпечення якості професійної підготовки педагогічних кадрів. Вища освіта України. – 2012. № 2. – С. 75–79.
6. Скибицкий Э.Г. Построение многоуровневой системы принципов педагогического процесса дистанционного обучения. Инновации в образовании. – 2012. № 12. – С. 74–84.
7. Кізім С. С. Застосування засобів мультимедіа в професійній підготовці майбутніх робітників електрорадіотехнічних професій: автореф. дис. ... канд. пед. наук – Вінниця: Планер, 2011. – 20 с.
8. Андрущенко Н. Дистанційне навчання в Україні: експерименти, напрацювання, перспективи. Вища школа. – 2014. № 5/6. – С. 60–64.
9. Albrecht R., Frommann U., Phan Tan T. Integrierte e-Learning Services als Grundlage von qualifiziertem e-Learning an Hochschulen: Das Beispiel Hannover - Braunschweig: In: Zeitschrift für Hochschuldidaktik, ZFHD 03 (März 2005), S. 64-79.
10. Атанасян С. Л. Формирование информационной образовательной среды педагогического вуза: автореф. ... докт. пед. наук – М., 2009. – 49 с.

УДК 821.112.2'255(02.053.5/.6)=161.2

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ ДИТЯЧОЇ І ЮНАЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ З НІМЕЦЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Д. А. Шевцова, Л. С. Данил

Анотація. У даному дослідженні подана інформація про реалії як неперекладні одиниці лексики, про класифікацію та способи відтворення реалій у творах дитячої і юнацької літератури з німецької українською мовою. Методологічною основою роботи є системний підхід до класифікації реалій, наукової об'єктивності при їх витворенні та критичного підходу до аналізу способів відтворення реалій при перекладі. Тема відтворення безеквівалентної лексики привертає все більше уваги в останні роки, оскільки реалії мають високу частотність і слугують матеріалом для виявлення національно-культурної специфіки мовних сімей. Однак тема відтворення реалій у творах дитячої і юнацької літератури з німецької українською мовою залишається все ще мало дослідженою. Тому тема даної роботи може вважатися актуальним.

Ключові слова: реалії, дитяча література, способи відтворення, переклад.

Реалії є компонентом етнокультурного контексту. Їх виникнення зумовлено суспільною необхідністю і не залежить від наших уподобань.